

50

KAF / KAF

OBJAVLJENA U MEDINI, IMA 45 AJETA

Ova je sura prva sura u dijelu Kur'ana sa kratkim surama, prema najispravnijem tumačenju, a dokaz za to je ono što navodi Ebu-Davud od Osmana ibn Abdullaha ibn Evsa, a on od svoga djeda, kako Abdullah ibn Seid kaže: "Pričao mi je Evs od Ibn Huzeife, koji kaže: /229/ "Uputili smo se Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., u delegaciji plemena Sekif. Saveznici su (prijatelji) odsjeli kod Mugire ibn Šu'beta, r.a., a pod svoj šator Allahov Poslanik, s.a.v.s., ugostio je (primio) pleme Benu-Malik. Kaže Musedded, a bio je jedan od delegata Benu-Sekif: "Poslanik nam je, s.a.v.s., svake noći dolazio iza jacije i držao govore stojeći na nogama sve dok se ne bi umorio od dugog stajanja. Mnogo bi nam govorio šta je doživio od svoga plemena Kurejš, te je jednom rekao: "Nije isto! Bili smo oslabljeni i ponižavani -Musedded dodaje: u Meki - a kad smo otišli u Medinu nastao je rat promjenjivog ishoda, pa bismo nekada mi njih pobijedili, a nekada oni nas." Jedne noći Poslanik, s.a.v.s., nije se pojavio u uobičajeno vrijeme, pa smo rekli: "Nije nam večeras došao!" - a Poslanik je, s.a.v.s., rekao: "Iznenada mi je došla objava moga hizba iz Kur'ana, a.š., pa sam odbio doći dok se ne završi." Evs kaže: "Pitao sam drugove Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako dijele Kur'an, pa mi odgovoriše: "Na tri, na pet, sedam, devet, jedanaest, trinaest i na dio (hizb) sa kraćim surama (el-mufessal)." Ovo navode Ibn-Madže i Imam Ahmed. Kad bismo se ovoga pridržavali, onda bi sura Kaf bila nakon 48. sure. Objašnjenje toga bilo bi ovako: tri: El-Bekare, Ali-Imran i En-Nisa'; pet: El-Maide, El-En'am, El-A'raf, El-Enfal i El-Tewba; sedam: Junus, Hud, Jusuf, Er-Ra'd, Ibrahim, El-Hidžr, En-Nahl; devet: Subhane,¹ Kehf, Merjem, Taha, El-Enbija, El-Hadždž, El-Mu'minun, En-Nur i El-Furkan; jedanaest: Eš-Šu'ara', En-Neml, El-Kasas, El-Ankebut, Er-Rum, Lukman, Eliflammim Es-sedžda, El-Ahzab, Sebe', Fatir, Jasin; trinaest: Es-Safat, Sad, Ez-Zumer, El-Gafir,² Hamim sedžda,³ Hamim ajn sin kaf,⁴ Ez-Zuhuf, Ed-Duhan, El-Džasije, Al-Ahkaf, El-Kitab,⁵ El-Feth i El-

Hudžurat. Nakon toga dolazi hizb sa kraćim surama, kako kažu ashabi, r.a., navodeći da on počinje surom "Kaf". Tako smo i mi naveli, a zahvala pripada samo Allahu, dž.š. Prenosi Imam Ahmed od Abdullaha ibn Abdullaha da je Omer ibn Hattab, r.a., pitao Ebu-Vakida el-Lejsija: /230/ "Šta je Poslanik, s.a.v.s., učio na bajram-namazu?" On odgovori: "Kaf i Ikterebe."⁶ A navode ga i Muslim i četverica pisaca Sunena, prenoseći ga od Malika. Imam Ahmed navodi od Umme-Hišam, kćerke Harisove, koja kaže: /231/ "Opravljali smo džuma-namaze sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., dugo, a on bi tom prilikom učio sure "Kaf", tako da sam, slušajući ga, naučila je napamet." Ovaj hadis navode Muslim i Ebu-Davud. Ovim se željelo reći da bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio ovu suru na većim skupovima, kao što su Bajrami i džume, a zbog toga što ona u sebi sadrži govor o početku stvaranja, proživljenju, Sudnjem danu, polaganju računa, Džennetu i Džehennemu, nagradi i kazni, podsticanje (na dobro) i zastrašivanje (kaznom) - tergib ve terhib, a Allah najbolje zna.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
ق وَالْقُرْآنِ الْحَمِيدِ ۝۱ بَلْعَجْبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنذِرٌ مِنْهُمْ فَقَالَ الْكَاذِبُونَ
هَذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ ۝۲ أَوْ ذَا مَنَاوِكَ نَارًا بَادِيًا ذَلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ ۝۳ وَقَدْ عَلِمْنَا
مَا نُنْقِصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَعِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِيظٌ ۝۴ بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ
لَمَّا جَاءَهُمْ فَهُمْ فِي أَمْرٍ مَرِيجٍ ۝۵

U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
"Kaf, tako Mi Kur'ana, slavnog"/1/ "Oni se čude što im je došao jedan od njih da ih opominje, pa nevjernici govore: 'To je čudna stvar!"/2/ "Zar kad pomremo i zemlja postanemo...? Nezamisliv je to povratak"/3/ "Mi znamo šta će od njih zemlja umanjiti (uništiti), u Nas je Knjiga koja sve čuva."/4/ "Oni, međutim, poriču Istinu koja im dolazi i oni su u smetenom stanju."/5/

ق "Kaf" je jedno od slova arapskog pisma spomenutih na početku pojedinih sura, kao što Uzvišeni kaže na drugim mjestima:

"Sad, Nun, Elif-la-mim, Ha-mim, Jasin" i tome slično. To kažu Mudžahid i još neki drugi mufessiri. Već smo govorili o ovim harfovima na početku sure "El-Bekare", tako da nema potrebe ponavljati. Spominje se da je Kaf planina koja okružuje cijelu Zemlju, pa je zovu planina Kaf, a Allah najbolje zna, ali kao da je ovo jedna od legendi Benu-Israila, a moje je mišljenje da je to i tome slično proizvod izmišljotina nekih njihovih otpadnika koji na taj način varaju ljude o pitanju vjere. A riječi Uzvišenog:

* Objavljena nakon sure "El - Murselat".

* 58 ajet je medinski.

¹ Sura "El - Isra".

² Sura "El - Mu'min".

³ Sura "Fussilet".

⁴ Sura "Eš - Šura".

⁵ Sura "Muhammed".

⁶ Sura "El - Kamer".

"Tako Mi Kur'ana, Slavnog", tj. časnog i uzvišenog, kome:

"Laž ne može prići, bilo s koje strane, on je objava od Mudroga i hvale dostojnoga." (41:42) Riječi koje dolaze poslije zakletve sadrže potvrdu poslanstva i obećanja koje će se obistinirati. Međutim, i da nema zakletve, bilo bi dovoljno ono što je do sada rečeno od zakletvama koje su prije spomenute u Kur'anu, kao što su:

"Sad, tako Mi Kur'ana slavnog, doista su bahati i inadžije oni koji neće da vjeruju", (38:1-2) a tako i ovdje kaže:

"Kaf, tako Mi Kur'ana slavnog. Oni se čude što im je došao jedan od njih da ih opominje, pa nevjernici govore: 'To je čudna stvar.'" Znači, čude se što im je poslan Poslanik, s.a.v.s., od ljudi, kao što kaže Uzvišeni:

"Zašto je čudno ljudima što Mi objavljujemo jednom između njih..." (10:2) Ovim se želi reći da to nije nikakvo čudo jer Allah, dž.š., odabire izaslanike i među melecima i među ljudima. Zatim, Allah, dž.š., navodi riječi njihovog čuđenja za događaje za koje oni smatraju da su nemogući:

"Zar kad pomremo i zemlja postanemo...? Nezamisliv je to povratak." Znači, oni se pitaju: kada umru i postanu prah, kako je moguć njihov povratak - smatrajući to svakako nemogućim. Uzvišeni im Allah odgovara:

"Mi znamo šta će od njih zemlja umanjiti (uništiti)", tj. Nama se neće moći sakriti ni jedan dio njihovog tijela, ma gdje ono bilo. "U nas je Knjiga koja sve čuva." Tj. knjiga koja čuva sve stvari, potpuno tačno. Zatim, Uzvišeni objašnjava uzroke njihovog nevjerovanja i poricanja proživljenja, pa kaže:

"Oni, međutim, poriču istinu koja im dolazi i oni su u smetenom stanju." Znači, u promjenljivoj, kolebljivoj i nejasnoj stanju. A to je stanje svakog onog ko napusti Istinu, pa bilo što da kaže poslije toga, bezvrijedno je.

أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ
بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ ①
وَالْأَرْضِ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا
فِيهَا رُوسًا وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَازِيٍّ ②
تَبَصَّرَةٌ وَذُكْرَى
لِكُلِّ عَجْدٍ مُنِيبٍ ③ وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبْرَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جِبْتِ
وَحَبَّ الْحَصِيدِ ④ وَاللَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَعْنَ نَضِيدٌ ⑤ رَزَقًا لِلْعِبَادِ
وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلَدَةً مَيِّتًا كَذَلِكَ الْخُرُوجُ ⑥

"A zašto ne pogledaju nebo iznad sebe? - kako smo ga sazidali i ukrasili i kako u njemu nema pukotina." /6/ "A Zemlju smo

rasprostrli i po njoj nepomična brda pobacali i dali da iz nje niče raznovrsno, prekrasno bilje." /7/ "Da bi razmislio i opomenuo se svaki rob koji se gospodaru svome obraća -" /8/ "Mi s neba spuštamo blagoslovljenu vodu i činimo da uz pomoć njenu niču vrtovi i žito koje se žanje" /9/ "I visoke palme u kojih su zameci nagomilani jedni iznad drugih" /10/ "kao hranu robovima i Mi njome oživljavamo mrtav predjel; tako će biti i oživljenje." /11/

Allah upozorava Svoje robove na Svoju veliku moć i da je veći od onoga čemu se oni čude i ne vjeruju.

"A zašto ne pogledaju nebo iznad sebe? - kao smo ga sazidali i ukrasili", tj. svjetiljkama.

"I kako u njemu nema pukotina." Znači, nema nikakvih rascjepa, tj. nesklada, kao što kaže Uzvišeni:

"Onaj Koji je sedam nebesa jedne iznad drugih stvorio - ti u onome što Svemilosni stvara ne vidiš nikakva nesklada, pa ponovo pogledaj, vidiš li ikakav nedostatak." (67:3) A riječi Uzvišenog:

"A Zemlju smo rasprostrli", tj. učinili je širokom; "I po njoj nepomična brda pobacali", a to su planine koje štite zemlju od ljuljanja.

"I dali da iz nje niče raznovrsno, prekrasno bilje" - što znači sve vrste žitarica, plodova i biljaka sa najljepšim izgledom i oblikom.

"Da bi razmislio i opomenuo se svaki rob koji se Gospodaru svome obraća", tj. prizor nebesa i Zemlje i svega onoga što je na njima od velikih znamenja ukazuje i opominje svakog čovjeka pokajnika da se vrati Uzvišenom Allahu. A riječi Uzvišenog:

"Mi s neba spuštamo blagoslovljenu vodu", tj. korisnu, "i činimo da uz pomoć njenu niču vrtovi." Znači, bašče pune plodova i tome slično. "I žito koje se žanje...", tj. misli se na žitarice koje se mogu jesti, a i pohraniti. "I visoke palme", tj. ogromne "...u kojih su plodovi nagomilani, jedni iznad drugih." Znači naslagani jedni nad drugima. "...kao hranu robovima", tj. za sva stvorenja.

"I Mi njome oživljavamo mrtav predjel." To je gola suha zemlja na koju se spušta kiša pa se zazeleni i dobro rodi, te od svega toga izrasta prekrasno bilje. Znači, kada nije bilo nikakva bilja spuštana je kiša, pa se sve zazelenjelo. Ovo je primjer proživljenja poslije smrti za one koji ga poriču. Na taj način Uzvišeni Allah oživljava mrtve, pa kaže:

"Tako će biti oživljenje", tj. proživljenje poslije smrti, kako kaže Uzvišeni:

"I ti vidiš Zemlju kako je zamrla, ali kad na nju kišu spustimo, ona ustrepće i uzbuja, a iz nje iznikne svakojako bilje, prekrasno. Zato što Allah postoji, i što je On kadar oživiti mrtve i što On sve može." (22:5,6)

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ
الرِّسِّ وَثَمُودُ ﴿١٢﴾ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ ﴿١٣﴾ وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ
وَقَوْمُ شُعَيْبٍ كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحُوَّ وَعِيدٌ ﴿١٤﴾ أَفَعَيَيْنَا بِالْحَقِّ الْأَوَّلِ
بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِّنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٥﴾

"Prije njih poricali su narod Nuhov i stanovnici Ressa i Semud./12/ "I Ad i narod Faraonov i narod Lutov."/13/ "I stanovnici Ejke i narod Tubba; svi su oni poslanike lažnim smatrali i kaznu Moju zaslužili."/14/ "Pa zar smo sa stvaranjem prvim nemoćni postali? Ne, ali oni u ponovno stvaranje sumnjaju." /15/

Prijeti Uzvišeni kafirima iz plemena Kurejš i njima sličnim, kao i onima koji su takvi bili prije njih o kojima je već govoreno u suri "El-Furkan".

"I Semud i Ad i narod Faraonov, i narod Lutov..." To je njegov narod iz Sodome i Gomore, kojima je on poslan kao poslanik. Allah ih je natjerao u zemlju i njihovu zemlju pretvorio u ružnu, ustajalu baruštinu zbog njihovog nevjerovanja, nasilničkog ponašanja i opiranja Istini. **"I stanovnici Ejke..."** To je narod Šuajba, a.s. **"I narod Tubba"**, a to su bili Jemenci o kojima smo već govorili u suri Ed-Duhan, te nema potrebe ponavljati. Allahu pripada sva hvala. **"Svi su oni poslanike lažnim smatrali"**, tj. sve su to bili narodi što su u laž ugonili svoje poslanike. A ko laže jednog poslanika, kao da ih sve smatra lažnima.

"I kaznu Moju zaslužili", tj. stići će ih kazna koju im je Allah, dž.š., obećao, kazna zbog njihovih laži. A riječi Uzvišenog: **"Pa zar smo sa stvaranjem prvim nemoćni postali?"**, tj. zar nas je nemoćnim učinilo prvo stvaranje, da bi se sumnjalo u ponovno stvaranje.

"Ne, ali oni u ponovno stvaranje sumnjaju", tj. kada smo bili u stanju prvi put stvoriti, ponovno je stvaranje još lakše od toga, kao što kaže Uzvišeni:

"On je Taj Koji iz ničega stvara i On će to ponovo učiniti, to je Njemu lakše." (30:27) A navedeno je u sahih hadisu: /232/ "Kaže Uzvišeni Allah: 'Ugoni Me u laž čovjek, a nema pravo, i napada Me, a nema pravo. Kaže da ga neću oživiti kako je nastao prvi put, a prvo stvaranje nije za Mene teže od njegova ponovnog oživljenja.'"

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعَّمْ مَا تَوْسُوْسُ
بِهِ نَفْسَهُ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ ﴿١٦﴾ إِذِتَنَّا فِي الْمُلْكِيَانِ
عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ ﴿١٧﴾ مَا يَلْفُظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ
عَتِيدٌ ﴿١٨﴾ وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ ﴿١٩﴾
وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ ﴿٢٠﴾ وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ
وَشَهِيدٌ ﴿٢١﴾ لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ
فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ ﴿٢٢﴾

"Mi stvaramo čovjeka i znamo što mu duša njegova šapće, jer Mi smo njemu bliži od vratne žile kućavice."/16/ "Kad se dvojica sastanu i sjednu jedan sa desne, a drugi s lijeve strane", /17/ "on ne izusti ni jednu riječ, a da pored njega nije prisutan onaj koji bdije." /18/ "Smrtne muke će zbilja doći - to je nešto od čega ne možeš pobjeći", /19/ "I u rog će se puhnuti - to je Dan kojim se prijeti." /20/ "I svako će doći, a s njim vodič i svjedok." /21/ "Ti nisi mario za ovo pa smo ti skinuli koprenu tvoju, danas ti je oštar vid." /22/

Uzvišeni obznanjuje Svoju moć nad čovjekom, jer ga je On stvorio i Svojim znanjem obuhvaća sve što je vezano za čovjeka. Njemu, Uzvišenom, čak je poznato šta ljudske duše same sebi došaptavaju, bilo dobro ili zlo, kao i sve ostalo. Pouzdana predanja govore da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /233/ "Uzvišeni Allah će prijeći preko zlih misli mog ummeta, ukoliko ih čovjek ne izgovori i ne počini." A Allah, dž.š., kaže:

"Mi smo njemu bliži od vratne žile kućavice." Znači, Allahovi meleci su bliži čovjeku od njegove žile kućavice, kao što kaže o posmrtnim trenucima:

"A Mi smo mu bliži od vas, ali vi ne vidite" (56:85), tj. Njegove meleke, pa kaže Uzvišeni:

"Mi, uistinu, Kur'an objavljujemo, i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti." (15:9) Meleci se, slaveći svoga Gospodara, a uz Njegovu dozvolu spuštaju, prilaze čovjeku i tako su mu bliži od njegove vratne žile, na onaj način na koji je to Uzvišeni odredio. Zbog toga Uzvišeni ovdje kaže: **"Kad se dvojica sastanu..."** Znači, dva meleka koji pišu ljudska djela.

"I sjednu jedan sa desne, a drugi sa lijeve strane", tj. motre. **"On ne izusti..."**, tj. čovjek **"ni jednu riječ"**, znači, ne progovori ni jedne jedine riječi

"a da pored njega nije prisutan onaj koji bdije", tj. svako ima svoga pratioca i pisara koji ne ostavlja ni jednu riječ, ni jedan pokret, tj. ne može se sakriti ništa ni od riječi ni od djela. Prenosi Imam Ahmed od Bilala ibn Harisa el-Muzenija, r.a., koji kaže

da je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: /234/ "Čovjek ponekad izgovori dobru riječ kojoj ne poklanja naročite pažnje, jer mu se čini beznačajna, a ona mu donese Allahovo zadovoljstvo sve do dana dok se ne sretne s Njim. Isto tako ponekad izgovori hrđavu riječ, za koju nimalo ne brine, a ona mu donese Allahovu srdžbu sve do dana dok se ne sretne s Njim." Pa bi Alkame rekao: "Koliko bih puta nešto izgovorio, ali mi na um padnu riječi Bilala ibn Harisa, pa ušutim." Ovo prenosi i Et-Tirmizi smatrajući ga sahih hadisom. A spominje se o Imamu Ahmedu da je stenjao u svojoj bolesti, pa je čuo od Tavusa da je rekao: "Melek piše sve, čak i stenjanje." Poslije ovoga Ahmed nije stenjao sve do svoje smrti, r.a.

A riječi Uzvišenog:

"Smrtne muke će zbilja doći - to je nešto od čega ne možeš pobjeći." Ovo se odnosi na svakog čovjeka, bez obzira bio on vjernik ili nevjernik, jer u sahih predanjima stoji da je Vjerovjesnik, s.a.v.s.: /235/ "kada mu se primakla smrt, počeo brisati znoj sa svoga lica govoreći: 'Subhanallah, doista smrt ima svoje muke.'"

A riječi Uzvišenog: **"To je nešto od čega ne možeš pobjeći"**, tj. za čovjeka je neizbježan susret sa smrću, bez obzira koliko bježao od nje - on će je sigurno sresti. Dalje, Uzvišeni kaže: **"I u rog će se puhnuti, to je Dan kojim se prijeti."** Znači Sudnji dan. U hadisu stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /236/ "Kako ću biti miran, a vlasnik roga je spreman, nageo se nastranu, iščekujući kada će mu biti naredeno da puhne." Pitali su: "O Allahov Poslanice, šta da kažemo?" Reče: "Učite: *hasbunallahu ve niẓamel-vekil.*" Pa su oni rekli *"hasbunallahu ve niẓmel-vekil."*

"I svako će doći, a s njim vodič i svjedok", tj. melek će ga odvesti do mjesta suđenja, a drugi će biti melek svjedok njegovih djela. Ovo se jasno vidi i u ajeti-kerimu, a ovakav stav zastupa i Ibn-Džerir. Prenosi se od Jahja ibn Rafia, štićenika (roba) Sekifovog, da je rekao: "Čuo sam kako Osman ibn Affan, r.a., drži hutbu i uči ovaj ajet:

"I svako će doći, a s njim vodič i svjedok", pa kaže: "Vodič je onaj koji vodi čovjeka pred Allaha, dž.š., a svjedok je onaj koji će svjedočiti šta je učinio." Ovako smatraju i Mudžahid, Katade i Ibn-Zejd. A Allah, dž.š., kaže:

"Ti nisi mario za ovo, pa smo ti skinuli koprenu tvoju, danas ti je oštar vid", tj. do ovoga Dana si bio u gafletu - neznanju.

"Pa smo ti skinuli koprenu tvoju i danas ti je oštar vid", tj. vid će biti vrlo izoštren kod svakoga toga dana. Čak i kod onih koji su bili kafiri na dunjaluku bit će tako, ali im tada to neće koristiti nimalo, kako i reče Uzvišeni:

"A da ti je vidjeti grješnike kako će, oborenih glava, pred Gospodarom svojim, reći: 'Gospodaru naš, vidjeli smo i čuli smo, pa nas povrati da dobra djela činimo; mi, doista, čvrsto vjerujemo.'" (32:12)

وَقَالَ قَرِينُهُ هَذَا مَا لَدَىٰ عَيْنِي ۗ أَلْقِيَا فِي
جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ ۗ مَتَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُّرِيبٍ ۗ الَّذِي جَعَلَ
مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَالْقِيَاءُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ ۗ * قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا
مَا أَطَعْتَهُ وَلَكِن كَان فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ۗ قَالَ لَا تَخْضَمُوا لَدَىٰ
وَقَدْ قَدَّمْتُمُ إِلَيْكُمْ بِالْوَعِيدِ ۗ مَا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَىٰ وَمَا أَنَا بِظَلَمٍ
لِّلْعَبِيدِ ۗ

"A drug njegov će reći: 'Ovaj pored mene, spreman je.' /23/ 'Bacite vas dvojica u Džehennem svakog nezahvalnika, inadžiju /24/ koji je branio da se čine dobra djela i koji je nasilnik i podozriv bio.' /25/ 'Koji je, pored Allaha, drugog boga vjerovao, zato ga bacite u patnju žestoku.'" /26/ "A drug će njegov reći: 'Gospodaru naš, ja ga nisam silom zvao, sam je u velikoj zabludi bio.' /27/ 'Ne prepirite se preda Mnom' - reći će On - 'Još davno sam vam zaprijetio' /28/ 'Moja riječ se ne mijenja i ja nisam prema robovima Svojim nepravičan.'" /29/

A riječi Uzvišenog: **"A drug njegov će reći: 'Ovaj pored mene, spreman je'"**, tj. sve je spremno, bez ikakva dodavanja ili oduzimanja. To obuhvaća sve, i one meleke koji privode, i one koji svjedoče, kao što tako s razlogom smatra Ibn-Džerir. Tom prilikom Uzvišeni Allah donosi pravednu presudu Svojim stvoriteljima. Pa će reći Uzvišeni:

"Bacite vas dvojica u Džehennem svakog nezahvalnika, inadžiju." Vodič će kafira dovesti na mjesto polaganja računa, pa kada pristupi i svjedok protiv kafira i svoje obavi, naredit će im Uzvišeni da ga bace u Džehennem koji će ružno prebivalište biti. A kafiri su oni koji su mnogo poricali, mnogo lagali i inadili se, istini suprotstavljali laž, a sve im je to bilo dobro poznato. **"Koji je branio da se čine dobra djela"**, tj. nije izvršavao svoje obaveze i prava, niti je činio dobročinstvo, niti je održavao rodbinske veze, niti dijelio sadaku. **"...koji prelazi granice..."**, tj. silno se ponašao prekoračujući granice dozvoljenog. A Katade smatra da nasilnik može biti u svom govoru, ponašanju i djelovanju **"...podozriv..."**, tj. sumnjiv u svom poslu i podozriv za svakog ko ga vidi.

"Koji je, pored Allaha, u drugog boga vjerovao..." Znači činio širk Uzvišenom Allahu, robujući pored Njega i nekom drugom.

"Zato ga bacite u patnju žestoku." Imam Ahmed navodi od Ebu-Seida el-Hudrija, r.a., a ovaj od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je on rekao: /237/ "Izići će jedan plamen vatre iz Džehennema i reći: 'Danas sam zadužen za trojicu: silnika oholog, onog ko pripisuje Allahu druga i za onog ko izvrši bezrazložno ubistvo.'" /237/

Pa će ih sabrati i baciti na džehenemske muke.⁷ **"A drug njegov će reći"**, a taj drug, to je šejtan koji je bio zadužen za njega - čovjek može imati prijatelja od džina ili prijatelja od meleka, a oba su mu drugovi. Melek mu naređuje dobro, a šejtan nagovara na zlo. A riječi Uzvišenog na početku ovog ajeti-kerima:

"A drug njegov će reći...", ovaj drug je melek, a što se tiče drugih riječi (bez početnog vava), to se odnosi na šejtana.

"Gospodaru naš, ja ga nisam silom zaveo", tj. nisam ja kriv što je zalutao.

"Sam je u velikoj zabludi bio." Znači, u sebi je imao sklonosti da luta i da prihvata laž, protiveći se Istini.

"Ne prepirite se preda Mnom, reći će On." To će reći Uzvišeni Allah, dž.š., čovjeku i njegovom drugu od džina, zato što su se svadali pred Njim, pa će reći čovjek: "Gospodaru, ovaj me je odvrćao od zikra, a već sam bio upućen", a šejtan će na to:

"Gospodaru naš, ja ga nisam silom zaveo, sam je u velikoj zabludi bio", tj. udaljio se od pravca vjere, pa će reći Uzvišeni Gospodar obojici:

"Ne prepirite se preda Mnom, reći će On, 'još davno sam vam zaprijetio'", tj. davno sam vas opomenuo preko svojih poslanika, šaljući kitabe i donoseći vam dokaze.

"Moja se riječ ne mijenja...", tj. već sam odlučio i nema promjene Mojog odredbi.

"I ja nisam prema robovima Svojim nepravica", tj. Ja neću nikoga kazniti zbog učinjenih grijeha, a da mu prije toga ne ponudim jasne dokaze.

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتِ وَنَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ ﴿٣٠﴾
وَأَنْزَلْنَا الْحِكْمَةَ لِمُقْتَدِرِينَ غَيْرِ بَعِيدٍ ﴿٣١﴾ هَذَا مَا تَعْدُونَ لِكُلِّ
أَوْابٍ حَفِيظٍ ﴿٣٢﴾ مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ الْغَيْبَ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ ﴿٣٣﴾
أَدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ذَلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ ﴿٣٤﴾ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ ﴿٣٥﴾

"Na Dan kada upitamo Džehennem: 'Jesi li se napunio?' On će odgovoriti: 'Ima li još?'"/30/
"A Džennet će biti primaknut bogobojaznima, neće biti ni od jednog daleko."/31/ Ovo je ono što vam je obećano, svakome onome koji se kajao i čuvao./32/ Koji se Svemilosnog u osami bojao, iako Ga nije vidio i koji je srce odano donio. /33/ Udite u njega, u miru, ovo je Dan vječni!"/34/ "U njemu će imati što god zažele, a od Nas i više."/35/

Obavještava Uzvišeni da će On upitati Džehennem na Sudnjem danu: "Jesi li se napunio?" A

to je zbog toga što je On njemu obećao da će ga napuniti mnogim džinima i ljudima. Uzvišeni će narediti da se oni koji su zaslužili kaznu bace u Džehennem, a Džehennem će upitati: "Ima li još?", tj. da li je ostalo još šta što bi me napunilo? Na ovakvo razumijevanje upućuje tok ajeta, a potvrđuju to i hadisi. Buharija navodi od Enesa ibn Malika, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: /238/ "Bacat će se ljudi u Džehennem, a on će pitati: 'Ima li još?' Sve dok Gospodar Veličine ne stavi na njega Svoju nogu, a on će reći: 'Dosta mi je! Dosta mi je!'" A navodi i Ahmed od Enesa, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /239/ "Neprestano će se ljudi bacati u Džehennem, a on će postavljati pitanje: 'Ima li još?' Gospodar Veličine staviti će na njega Svoju nogu, tako da će se Džehennem pokupiti i reći: 'Dosta mi je! Dosta mi je, tako Ti Tvoje veličine i plemenitosti.'" Za to vrijeme će u Džennetu biti mjesta da će Allah stvarati nova stvorenja koja će tu nastaniti." I Muslim navodi sličan hadis. U svom sahihu Muslim bilježi od Ebu-Seida, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /240/ "Prepirali se Džennet i Džehennem, pa Džehennem reče: 'U mene će ući svi oholi i uobraženi (silnici)', a Džennet će reći: 'U mene će ući slabići i siromasi.' Pa Allah, dž.š., presudi među njima: 'Ti si, Džennete, Moja milost, tobom ću se smilovati kome hoću; a ti si, Džehenneme, Moja kazna kojom ću mučiti koga Ja hoću, i oba ću vas napuniti.'" A riječi Uzvišenog:

"A Džennet će biti primaknut bogobojaznima, neće biti ni od jednog daleko", tj. bit će tako blizu bogobojaznima. **"Neće biti ni od jednog daleko."** Riječ je o Danu sudnjem, koji nije daleko, zbog toga što će neizbježno doći, a sve što dolazi blizu je. **"Ovo je ono što vam je obećano, svakome onome koji se kajao"**, tj. svakome iskrenom pokajniku. **"I čuvao"**, tj. drži se obećanja i ne krši ga, a Ubejd ibn Umejr smatra da je pokajnik i čuvar onaj koji neće sjediti pa ustati, a da pri tom ne zatraži oprost od Allaha Uzvišenog.

"Koji se Svemilosnog u osami bojao, iako Ga nije vidio", tj. boji se Allaha čak i u situaciji kada zna da ga niko ne vidi osim Njega, kao što su riječi Vjerovjesnika, s.a.v.s.: /241/ "...i čovjek koji spominje Allaha toliko da mu se oči napune suzama." **"Koji je srce odano donio"**, tj. vraća se Allahu, dž.š., bez imalo širka. **"Udite u njega"**, misli se u Džennet **"U miru"**, tj. spašeni od džehenemske kazne, a i meleki ih dočekuju selamom. **"Ovo je Dan vječni"**, tj. vječno će boraviti u Džennetu, neće nikada umirati, niti iseliti se, a ni poželjeti nešto drugo. **"U njemu će imati što god zažele"**, tj. što god bi tražili, to bi i našli. U hadisu koji prenosi Ibn-Mes'ud, r.a., stoji da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /242/ "Zaista, kad bi poželio pečene ptice u Džennetu, padale bi preda te." A riječi Uzvišenog: **"A od Nas i više."** Ove riječi slične riječima Uzvišenog kad kaže:

⁷ U lancu prenosioca nalazi se Atije ibn Seid el-Mevfi, a on je slab prenosilac.

"One koji dobra djela čine, čeka lijepa nagrada i više od toga." (10:26) Već je ranije naveden hadis iz Muslimovog sahiha da je najveća počast gledanje u lice Plemenitog Allaha.

وَكُرِّهَ أَهْلَكَ نَاقِبَاهُمْ مِنْ قَوْمٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ
هَلْ مِنْ مَحِيصٍ ﴿٣٦﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرًا لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ
وَهُوَ شَهِيدٌ ﴿٣٧﴾ وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ
أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ ﴿٣٨﴾ فَاصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ
طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ ﴿٣٩﴾ وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَارَ السُّجُودِ ﴿٤٠﴾

"A koliko smo naroda prije ovih uništili, koji su moćniji od njih bili, pa su po svijetu utočište tražili - od propasti spasa ima li?/36/ U tome je, zaista, pouka za onoga ko razum ima, ili ko sluša, a priseban je. /37/ Mi smo stvorili nebesa i Zemlju i ono što je između njih - za šest Dana, i nije nas ophrvao nikakav umor. /38/ Zato strpljivo podnosi ono što oni govore i veličaj Gospodara svoga i zahvaljij Mu prije sunčeva izlaska i prije zalaska. /39/ I veličaj Ga noću i poslije obavljanja namaza."/40/

Kaže Uzvišeni: **"A koliko smo naroda prije ovih uništili"**, tj. onih koji su lažljivi bili.

"Koji su moćniji od njih bili", tj. bili su mnogobrojniji i snažniji, nastanjivali Zemlju i mnogo je više izgrađivali, pa zbog toga Uzvišeni ovdje kaže: **"Pa su po svijetu utočište tražili"**, tj. putovali su po svijetu tražeći izvore za život i zaradu i krušili više nego vi. Pa kaže Uzvišeni:

"Od propasti spasa ima li?" Znači, gdje misle pobjeći od Allahove odredbe i sudbine? Pa ni vi nećete sigurno naći nigdje utočišta, jer to je neizbježno. A riječi Uzvišenog:

"U tome je zaista, pouka", riječ "zikra" znači pouka. **"Za onoga ko razum ima"**, . onaj koji je potpuno svjestan i poznaje suštinu.

"Ili ko sluša, a priseban je", tj. sluša govor koji ga osvještava i opamećuje uz pomoć svoje pameti i dubokog razuma. A Arapi kažu: "Kada čovjek, napregnut s oba uha sluša pažljivo." Ovako smatraju Dahak i Es-Sevri. Uzvišeni Allah kaže:

"Mi smo stvorili nebesa i Zemlju i ono što je između njih za šest Dana, i nije Nas ophrvao nikakav umor." U njemu je obavijest o proživljenju, jer Onaj Ko je bio u stanju stvoriti nebesa i Zemlju nije se sigurno umorio njihovim stvaranjem, a On je Moćan i da proživi umrle na ovaj isti način. Jevreji kažu - neka je na njih neprestano prokletstvo - : "Allah je stvorio nebesa i Zemlju u roku šest dana, a zatim se

sedmi dan odmorio", a to je subota, njihov sedmični praznik. Zbog toga je Uzvišeni objavio ajet gdje kaže da je laž ono što oni govore i tumače.

"I nije Nas ophrvao nikakav umor", tj. posustalost i zamor. Kao što kaže Uzvišeni:

"...I koji nije, stvarajući ih, iznemogao." (46:23)

Uzvišeni kaže: **"Zato, strpljivo podnosi sve što ti oni govore."** Tj. lažljivci, i nastoj ih izbjegavati stalno i učtivo.

"I veličaj Gospodara svoga i zahvaljij Mu se prije sunčeva izlaska i zalaska." Prije Israa i Mi'radža bila su propisana samo dva namaza: prije izlaska sunca (u vrijeme sabah namaza) i pred večer u ikindijskom vremenu. Naime, taj namaz je bio vadžib za Vjerovjesnika, s.a.v.s., i njegov ummet jednu godinu. Zatim je skinuta obaveza s ummeta, te je poslije u događajima Lejletul-Israa sve prethodno dokinuto, pa je uvedeno kao farz pet dnevnih namaza, s tim što su ranija dva termina obavljanja namaza ušla u sastav pet novonoređenih namaza. Imam Ahmed navodi od Džerira ibn Abdullaha, r.a., da je on rekao: /243/ "Sjedili smo kod Vjerovjesnika, s.a.v.s., a on je pogledao u puni mjesec i rekao: 'Zaista ćete doći pred Gospodara svoga i vidjeti Ga kao što vidite ovaj mjesec u vremenu njegovog uštapa. Pa, ako budete mogli i imadnete vremena, obavite namaz prije izlaska sunca i prije njegova zalaska.'" Zatim je proučio:

"I veličaj Gospodara svoga i zahvaljij Mu se prije sunčeva izlaska i zalaska." I Buharija i Muslim, kao i ostali sakupljači šest zbirki, prenose ovaj hadis preko Ismaila. Allah Uzvišeni kaže:

"I veličaj Ga noću", tj. obavi namaz Allahu, kao i riječi Uzvišenog:

"I probdij dio noći u namazu - to je samo tvoja dužnost: Gospodar tvoj će ti na ovom svijetu hvale dostojno mjesto darovati." (17:79)

"I poslije obavljanja namaza." Kaže se da je to spominjanje Allaha, dž.š., nakon svakog namaza riječima: subhanallah, el-hamdulillah i Allahu ekber. Dok drugi kažu da je to dva rekata poslije akšama i ostalih namaza izuzev iza ikindije i iza sabaha. A prenosi Imam Ahmed od Alije, r.a., koji kaže: /244/ "Poslanik bi klanjao iza svakog namaza dva rekata sunneta, osim iza ikindije i iza sabaha." Ovo prenose još i Ebu-Davud i En-Nesai. A što se tiče mišljenja da je to izgovaranje riječi: subhanallah, el-hamdulillah i Allahu ekber, potpora za to nalazi se u oba Sahiha - Buharijinom i Muslimovom. (Iz ovoga se vidi da su oba stava ispravna, a Allah najbolje zna, da se ovdje misli na sunnete poslije propisanih farzova, osim sabaha i ikindije.)⁸

⁸ Tekst u zagradi nisu riječi mufessira Ibn-Kesira, nego moje.

وَأَسْمِعْ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادُ مَن مِّنْكَ قَرِيبٌ ﴿٤١﴾ يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ
ذَلِكَ يَوْمُ الْخُرُوجِ ﴿٤٢﴾ إِنَّا نَحْنُ مُخْرِجُوهُمُ وَإِلَيْنَا الْمَصِيرُ ﴿٤٣﴾ يَوْمَ تَشَقُّقُ
الْأَرْضُ عَنْهُمْ سَرَاعًا ذَلِكُمْ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ ﴿٤٤﴾ مَن أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ
وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ فَذَكِّرْ بِالْقُرْآنِ مَن يَخَافُ وَعِيدِ ﴿٤٥﴾

"I oslušuj! Dan kada će glasnik pozvati iz mjesta koje je blizu."/41/ "Dan kada će oni, uistinu, čuti glas - to će biti Dan oživljenja." /42/ "Mi, zaista, dajemo život i dajemo smrt i sve će se Nama vratiti." /43/ "A na Dan kada će nad njima zemlja popucati oni će žurno izići; bit će to oživljenje za Nas lahko." /44/ "Mi dobro znamo šta oni govore; ti ih ne možeš prisiliti, nego podsjeti Kur'anom onoga koji se prijetnje Moje boji." /45/

Kaže Uzvišeni: **"I oslušuj."** Riječ upućena Muhammedu, s.a.v.s.:

"Dan kada će glasnik pozvati iz mjesta koje je blizu", tj. pozvat će melek Israfil, a.s., po naređenju Uzvišenog Allaha: "O istruhle kosti i razjedinjeni zglobovi, Uzvišeni vam naređuje da se sakupite i prisustvujete Suđenju."

"Dan kada će oni, uistinu, čuti glas." Znači puhanje u rog, koje će doći, uistinu, a koje su mnogi odbacivali.

"To će biti Dan oživljenja", tj. izlaska iz grobova. **"Mi, zaista, dajemo život i dajemo smrt i sve će se Nama vratiti."** On je Taj Koji je počeo stvaranje i Koji će ga obnoviti, što će Mu biti lakše. Oživiti će sva stvorenja i staviti ih preda Se, gdje će biti nagrađeni prema svojim djelima - dobri dobivaju nagradu, a loši kaznu. A riječi Uzvišenog:

"A na Dan kada će nad njima zemlja popucati, oni će žurno izići." A to je zbog toga što će Uzvišeni Allah dati kišu s neba, poslije koje će sva tijela, stvorenja, izniknuti iz svojih mezara, kao što niče zrno iz vlažne zemlje. Pa, kada se sastave tijela, Allah, dž.š., naredit će Israfilu da puhne u rog, pa će izići duše blistajući između nebesa i Zemlje, a onda će reći Uzvišeni: "Tako mi Moje veličine i Uzvišenosti, vraćajte se svaka duša u tijelo u kojem je ranije boravila." Pa će se svaka duša povratiti u svoje tijelo, tj. uvući će se u tijelo kao što se otrov uvlači u mjesto ugriza. Zatim će popucati zemlja od njih, a oni će se brzo zaputiti ka mjestu obračuna žureći da se što prije odazovu Allahovoj, dž.š., naredbi.

"Netremice gledajući u glasnika i žureći, nevjernici će govoriti: 'Ovo je težak Dan.'" (54:8) A u Muslimovom Sahihu stoji prenesen hadis od Enesa, r.a., koji kaže da je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: /245/ "Ja sam prvi nad kojim će zemlja puknuti." A riječi Uzvišenog: **"Bit će to oživljenje za**

Nas lahko", tj. taj povratak je za Nas sasvim lakak, kao što kaže Uzvišeni:

"I naređenje Naše je samo jedna riječ, sve bude u tren oka." (54:50) A riječi Uzvišenog: **"Mi dobro znamo šta oni govore"**, tj. ono što ti muštrici govore lažući, pa neka te to ne straši. A Allah, dž.š., kaže:

"Ti ih ne možeš prisiliti", tj. nisi ti onaj koji će ih silom natjerati da vjeruju. Ti si samo dostavljač. Zatim kaže Allah, dž.š.:

"Nego podsjeti Kur'anom onoga koji se prijetnje Moje boji", tj. ti samo dostavi poslanicu svoga Gospodara. A prisjetit će se oni koji se boje Allaha i Njegove prijetnje, a nadaju se Njegovom obećanju. Kao što kaže Uzvišeni:

"Tvoje je da objavljuješ, a Naše da tražimo polaganje računa." (13:40) A Katade bi rekao: "Gospodaru moj, učini nas od onih koji se boje Tvoje prijetnje, a nadaju se Tvom obećanju, o Ti Koji si dobar i Milostiv."

**Ovo je kraj sažetog tefsira
sure "Kaf",
i hvala jedinom Allahu,
On je dovoljan pomagač i Zaštitnik.**